

ШЫН

СОВЕТ ЭВИЛЕЛИНИҢ КОМУНИСТИК ПАРТИЯСЫНЫҢ ТЫВА ОБЛАСТЫ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ КОМИТЕТЕРИНИҢ, АЖЫЛЧЫ ЧОННАР ДЕПУТАТТАРЫНЫҢ ОБЛАСТЬ БОЛГАШ КЫЗЫЛ ХООРАЯ СОВЕТТЕРИНИҢ ОРГАНЫ

1955
ДЕКАБРЬ
27
ВТОРНИК
№ 256 (3450)
Өртөз 20 коп.

БӨГҮНГҮ СОЛУНДА:

Уаустар арамыга тайбыны, найрады болгаш кызыл ашкылапканы бичүү-ларынның керөөгө шыктаргай салым-кын (2 арн).
Партияны XX съездинге уткуштур (2 арн).
Электржидилгенни ленинчи планыны алдарык өө (3 арн).
Д. Арачча. — Ажылчыларнык, ал-бан-лаакчыларнык бут-тымыгыр уран-чүтүтүн көрдөз (3 арн).

Совет Эвилелиниң Коммунистг партиянык төлөөлөрүнүк Бухарестиде чед берген (3 арн).
П. Астафеев. — Болжотун ишти ажы-аткы сайыран турар (3 арн).
В. Корнилов. — Ногайнык ховулары-ла (4 арн).
Афганистаннык Премьер-Министреник паралак конференция (4 арн).

Көдээ ажил-агыйның мурнакчыларының дуржулгазын непередир

Бистаң чуртувус Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясының XX съездинге төлөткөп ужурашкы дөз белектенип турар. Коммунистг партия — коммунистг тургузары дөз демиселге совет удуштун улуз сөрүк кийричи болгаш удуштукчу күзү болур. Амгы үедө ажыл-чыннарын, колхозчуларнык болгаш индустриалдык хөй миллион массаларының дүлөнишкени партианың XX съездиниң ажиттынарнык төлөткөп күш-ажылчы челишкенир-биле тураскап кемдегээринче утланган.

Колхозчулар, машина-трактор станцияларының болгаш совхозтарының ажылдакчылары Коммунистг партиянык шиптирлерин куушетишсаан, көдээ ажыл-агыйны улам ийик хөгжүдериниң керөөгө боттарының челишкенирин көздөдүр, Герөөн чуртуна чөр ажыланык болгаш мал ажыланык хөй продуктуларын бээр дөз чүтүздүг ажылдап турарлар.

Бистаң областа Бий-Хем районун «Ызыл тараачын» колхозу 1955 чылаа тараа култураларының гектар бүтүрүдөн 21,2 центнер дүжүттү ажаап алган, а бо колхозтун Туранда сүт-бараан фермазының ишек бүтүрүдөн салган сүдү 1721 килограмм болган. Шагаан-Арыг МТС-тин комбайнери эш Бондарев дүжүт ажаап алышыканының сезонунда 937 гектар тараа култураларын ажаап алган, бо МТС-тин трактористтери эштер Чам-оол биле Түштүк «ДТ-54» деп трактор-биле кайызы-даа 900 гектар чымчак алдары-ганы ажылдап кылган.

Танды районун «Революциянык чалбыкы» колхозунун Марачевала сүт-бараан фермазының коллективни маалдык сүттүг продуктуларын белир талазы-биле баштайгы челишкенирине челип алган, ишек бүтүрүдөн чылаа 1200 килограмм сүттү саар планын турган, 1579 килограмм, а мурнакчы саначылар эштер Татьяна Шведова ишек бүтүрүдөн 2181, Мария Шумова — 2064, Оян Бильчирмаа — 1615 килограммны саап алганнар. Марачевалада боттарының болдунар араларын санап көргөп, 1956 чылаа ишек бүтүрүдөн 2000, а чамдык саначылар бар ишекте-не 2500 килограмм сүттү саап алырын күздөгөп.

Чөөн-Темчик районун «Искра» колхозунун жегүүнери көдээ ажыл-агыйны шиптирлер көдүр дугайында партиянык болгаш чазактык шиптирлерин бот-тангыр дөз демисешпешан, маалдык продуктуларын көздөдүр талазы-биле кестү челишкенирине челип алган. Бо колхозтун хойжуу эш О. Очур-оол хой бүтүрүдөн 2,5 килограмм дүк кыргылазын челип алган. «УТКА-нын 25 чылы» совхозтун хойжуу эш Эвен-оол ботуну ажаап турар хойларынның бирөөсүндөн-не 3 килограмм 400 грамм дүктү кырган; Барыны-Хемтик районун «Ызыл тараачын» колхозунун хойжуу эш Оржак Дамдын 232 хойлан 242 хураганны менд өстүргөн.

Сибирьниң көдээ ажил-агый эрпемденнериниң чөвүлөл хуралы

ОМСК. Чөр ажыланың, үчүс болгаш мал ажыланың талазы-биле чөвүлөл хурал амыттыган. Аңаа 12 крайларнык болгаш Сибирьни, а оош ышкы Бээхастанык бол-за Уралдык областтарының көдээ ажыл-агый эртем албан чөвүлөлөрүнүн төлөөлөкчилери кийрип турар.
Кукурузаны ажылдап кыларының дуржулгазын дугайында тараа ажыл-агыйны сибирь эртем-шанчыл институтунун директору эш Белозеров, көдээ ажыл-агый эртемнирнин доктору эш Колдосев-кий (Новосибирск), үчүс ажыл-агыйны Бүт-өншөөл институтунун урал салбыры-ның директору эш Васильев болгаш өскө-дөр-даа дымнадылар кымын чүве чуга-лаан.
Бо чылын Сибирьниң колхозтары куку-рузаны бир дугаарында 1 миллион 376 муң гектар уаг шөгө тараан. Кол-кол тарыгаары Алтай крайга болгаш Омск

чурталгазын дугайында четпес сагыш салдынып турар. Танды районун «Ызыл тараачын» колхозунун мал фермаларында ылаңды Уртайгы фермаларында чогуур корум-чурум тургустушкан. Ол колхозтун баштаар чериниң даргазы эш Андреев чет-пестери чайладырының кемчелерин ала-бай, боттарының социалистг күздөгө-лерин челишкенин күздөдүр ханды-рып турар таарымчалык байланы мал-чыннарга тургузуп бербей турар.

СЭКП райкомнары, колхозтарнык, совхозтарнык партия эге организациялары малчыннар ортузунга масса-политиктиг ажылды кошкак калбарып турар. Чижээ, Бээ-Хем районун «Октябрь 30 чылы» колхозунун ыраа одарларында малчын-нарга лекция номчулазы, илеткелдер, бе-седалар кончуг ховар болуп, аларга со-луннары чогуур үезинде тарадып бер-бей турар. Партиянык агитас-массанык ажылы «Өө» совхозта чорубай турар. Ийик партия эге организациянык политиктиг кижизинде ажылы чорударында болгаш коллективниң бүдүрүгө ажылдык ишпейин көдүренип лекциялар, илеткелдер, көсүк агитация дөз ышкыш ажылдык чугула ховарларын болгаш ар-галарын багай ажылдап келген. Совхозта социалистг чарыш кошкак калбарган, ишек бүтүрүдөн сүт саалдазы ам-даа ку-ду денведде.

Областык колхозтары болгаш совхозта-ры көдээ ажил-агыйны шиптирлер бол-гаш талазы-биле партиянык болгаш ча-зактык салган сорулгаларын челишкени-ниг күздөдүр хандырып-биле техника-нык белик бүдүрүгүчүгү ажылдар, маалдык баш сааны өстүрүр, сүт саалдазын, дүк кыргылазын көздөдүр дөз шиптирлер демиселери онза неветинип турар. Ол со-рулгалар боттангырларын эртеңиниң бол-гаш мурнакчы дуржулганын челишкени-нерин колхозтарга болгаш совхозтарга не-передир, социалистг чарышты калбар-тыры — дына улуз ужуруламык болуп турар.

Мурнакчы дуржулганын пропагандазы — күрүткенин чугула улуз хөрөз болур. Көдээ ажил-агый бүдүрүгүзүнүн чазак-тыкчыларыны дуржулгазы хожудан тур-рар колхозтарны, совхозтарны мурнакчы-ларын денеленип чедир көдүренип, ылаңды көдээ ажил-агый продуктуларын бүдүрүрүн көздөдүрүн күчүгүг чөсөз.

Амгы үедө көдээ партия, совет ор-ганизацияларнык кичөөнгейи көдээ ажил-агыйны мурнунда туруп турар соцаар-даттымас сорулгаларын челишкенин шиптирлериниче мөөнөтенип турары чугула. Көдээ ажил-агый чымын түн-нелерин үндүрүп турар үедө кайы-бир колхозтун азы совхозтун хожудан каан, дүжүттүн болуш мал ажыланың продук-тулууну кулу дөкөдөдүгү болуп турары-нын чыдагаанынын ханымы-биле илер-ди хөрөк.

Устүдө айтынганы ышкыш ажылдык шак нымд четпестерин катаптаары чаз чылда болдурбас дөз, көдээ ажил-агый-нын бүтү адырларынын чаз көдүрүүш-күнү дөз бүтү кемчелер алдынан турар ужурулду. Мал кыштагалдыкының чели-шкенин чорудар дөз колхозтарын, МТС-терниң болгаш совхозтарын чаксы тарылгага үлгөдөргө белектелди дөз де-миселге онза кичөөнгей салдыган турары чугула.

Областык механизаторларнык, мал-чыннарының болгаш көдээ ажил-агый-нын бүтү ажылдакчыларының СЭКП-нин XX съездинге алдар болдурган соци-алистг чарыгы Коммунистг партиянык болгаш Совет чазактык салган сорула-лары челишкенин боттангыр дөз чөвүлөл ажил-ишчилериниң демиселинге улуз дуаны чөдөр.

Совет Эвилелиниң көдээ ажил-агыйның бугу механизаторларына

Воронеж областың машина-трактор станцияларының болгаш совхозтарының трактор бригадаларының трактористериниң, бригадирлериниң, септелге ажылчынарының болгаш инженер-техниктиг ажылдакчыларының КЫЙГЫРЫ

Эржи эштер! Бистаң чуртувус Совет Эвилелиниң Коммунистг партиясының XX съездинге уткуштур чоруп олурар. Бүтү совет улаус съездинге төлөткөп ужура-шкылары белектел турар. Хоорайларнык болгаш суурларнык ажылчы чоннары эшик мурнуун хунерин чаз-ча бүдүрүгө челишкенир-биле демисел турар.

Воронеж областың машина-трактор станцияларының болгаш совхозтарының механизаторлары көдээ ажил-агыйны улуу-биле көдүрүр талазы-биле партиянык бол-гаш чазактык шиптирлерин амыдырада эң дүрүн боттангыр дөз демисеш-пешан, эр, хөрөзөң колхозчулар-биле сыйрык деминг ажылдап турган, 1954 чы-дынга денөөргө, бо чылын тараа бүдүрүрүн барык ийи катап, чигир севкаланы — 2,8 катап, тарымаз тоорукту — 2,9 катап көздөдүрүн чедип алган; мал ажыланың продуктуларын бүдүрүр дика есен.

Тараанык болгаш хову ажыланың өскө-даа продуктуларының ишти чымдазы-ның көздөдүрүн область тараа белектелериниң күрүгө планын 160,8 хуу, тарымаз тооруктувун 206,9 хуу, чигир севкаланын 125,6 хуу, картофельдин 113 хуу, но-гааларыны 162,3 хуу күздөдүрүр аргани берген.

Кукуруза черелги нымд белик үлгөк култураны өстүрүп доруктурары тара-а бүдүрүрүн өздөгөдөгө улуз кемчөөдүгү идигин берген. 1955 чылаа областың колхозтарында болгаш совхозтарында кукуруза тарымагалары эртең чымдынга ден-нөөргө 5,5 катап улагаткан болган 284,8 муң гектар азы бүтү тараа културалары-ның шөдүнү 20,6 хуузу болган. Колхозтарын болгаш совхозтарын хөй уруузу тараанык болгаш кукурузанын ногаан массанын эки дүжүдүн алган, ол чорук ажы-хотарга саар ишек бүдүрүгө-не 7 тонна кукуруза силосу болгаш төрүр хаванга-ла кукурузаның 4,2 тонна консервалан баштарын база совхозтарга ишек бүтүрүгө-не 8,5 тонна силосту болгаш төрүр хаванга-ла кукурузаның 4,5 тонна консерва-лаан баштарын салыр аргани берген.

Маалдык кемчилеринге, ажалдазын эккичтениниң болгаш оң продуктуларын өстүренин түнеленип, сүт, дүк, чүрүгалар дүжаар талазы-биле планын область ажыр күүсеткен болгаш аят белектеленин планын додур күүседирин доозар чедип турар.

Машина-трактор станциялары болгаш совхозтар трактор ажылдарының планын күүсеткен, кедр чымдык дүжүдүнү үндөдүрүн — 1956 чылаң чымында тарымр бүтү чөр алдырган.

Колхозтарда бугу хову ажылдарының 93 хуузу областың МТС-тери күүседип турар. Хову ажылдары эң эки агротехниктиг хууулаарда чорудар болгаш бүтү кө-дээ ажил-агый култураларының ишти чымдазын көздөдүрүн чедип алыр төлө-дө, машина-трактор паркыны белик шымарык белектээр болгаш ону көдээ ажил-агый ажылдарының бүтү үезиниң дүрүзүндө техника эки байлага тургузар хөрөк деп чүвени тодаргай билип турар бис. Ол чорук күскү, кышкы үедө техниканык септелгенин шымарында болгаш хову ажылдарына машиналарын шим ажылда-нындан улуз кемчөөдү-биле хамааржыр.

Бо чылын областың механизаторлары мастеркаларын болгаш станок дериг-хөкөмдерин ий-шаанда белектел, хову ажылдары доостору билек машиналар сеп-телгенин кезектен септээр болгаш чангыс черден шуштурууга-биле кезектен септээр аргаларын ажылдашышан, машина-трактор паркынык септелгени калбар фронт-биле чоруткан. Хөй-хөй механизаторлар септелгеге эки түнелерин чедип ап турар. Тракторлар септелгенин талазы-биле IV кварталдын планын чөвөри ажыг МТС-тер декабрь 10-нү мурнунда-ла күүсеткен. Калачев, Евдаков, Шишов МТС-тер ол хуусаага чедир IV кварталдын планын 136 хуу күүсеткен.

Машина-трактор станцияларында болгаш совхозтарда профессионалары дапкыр-ларын практикалап турар. Евдаков МТС-те 72 механизаторлар 2—3 тускай эрте-м

герит болуп турар. Евдаков МТС-тин ажылдакчыларының коллектив СЭКП-нин XX съездиниң ажиттынар хүнүгө чедир тракторлар болгаш козугулу машиналар септелгенин хуусаа бетинде доозар дөз механизаторларнык социалистг чарык-ны индикаторлары болганнар. Ол патриотчу өгөлөшкөн Воронеж областың бугу мезгилдерлериниң ишиг үнеленип болгаш бир эң-сеткилдик дөкөмчөсинега тара-рышкан.

Областың МТС-териниң болгаш совхозтарының трактор бригадаларының тракто-ристери, бригадирлери, септелге ажылчынары болгаш инженер-техниктиг ажыл-дакчылары бистер СЭКП-нин XX съездинге төлөткөп ужурашкы дөз социалистг чарыкка кийрип, бүтү тракторлары болгаш көдээ ажил-агыйнык козар чөсөкте-рин СЭКП-нин XX съездиниң ажиттынар хүнү — 1956 чылаң февраль 14-ке че-дир септел доозар деп күздөгөп алган бис.

СЭКП-нин XX съездинге алдар болдурган күш-ажылчы өлөчтөгө киргеш, бү-тү машиналарын белик шымарык септел үндүрүр, трактор моторларын күчүгө болгаш кывар чүве чарыдамыга таарыштыр шыктарың; тракторлар болгаш козар машиналар септелгенин үнелен доктааткан үнеленип удуз 5 хуу чингелерин кү-здөдүрүр тур бис.

Хову ажылдарына трактористерниң күш-ажылчы бүдүрүгүчүлүгү белирде-биле бүтү тракторларын электир чырыткызы-биле дерин, механизаторларын өргөжөк чугула хөрөзөңдер коллектив-биле хандырып, хову ажылдарына машиналарын техниканык ажылдакчыларын таарымчалык чорудар төлөдө чаксы хову ажылдары эгел-етинге чедир агрегаттарыны, бедирлериниң болгаш немелде кезектериниң созуру фонду-зун тургузар бис.

Январь-мартта МТС болгаш совхоз бүтүрүгө доктаамал болгаш сезон ажыл-чыннарының мергешенин бедир талазы-биле техниканы өрөдүлгөн организастар бис.

Бүтү чымдык графитин бугаар машина-трактор паркынык септелгенин улуз ужу-руламык кылдыр көрүп турар бис, ол чорук машиналарын бүтү чымдык дүрүзүндө ажылдап аргалык кылдыр тургузар аргани бөөр, мычанган ол депшигелги кемчег-нин 1956 чылаа бүтү МТС-терге болгаш совхозтарга непередирин чүткүдүг чедип алыр бис.

Областың МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчылары, эр, хөрөзөң колхозчулары машина-трактор паркыны белектээр-биле чергелештир, амгы үедө үезинер белектелди чорудуп, чурт иштиги удөбөдөлөрүн бөзүп болгаш шөгөч сөөртүп, хар чылазын чорудуп, мал ажылды хөй күш үнөр чорудулаарын механизастап, маалды эки кыштагалыкынын хандырып турар.

Эржи эштер! Тарааны, техниканы култураларын болгаш мал ажылчыны про-дуктуларын бүдүрүрүн улам ийик көздөдүрүнүн бүтү харысалгазын медрес били-бешан, Воронеж областың МТС-териниң болгаш совхозтарының ажылдакчылары бистер Совет Эвилелиниң машина-трактор станцияларының болгаш МТС-териниң трактор бригадаларының трактористер, бригадирлери, септелге ажылчынары болгаш инженер-техниктиг ажылдакчылары СЭКП-нин XX съездиниң ажиттынар хүнүгө чедир тракторлары болгаш көдээ ажил-агыйнык козар машиналарын сеп-телгенин хуусаа бетинде белик шымарык чорудары дөз социалистг чарышты кал-бартырын, көдээ ажил-агыйнык бүтү адырларын улам ийик көдүренип МТС-тер-ин, совхозтарын болгаш колхозтарын бүтү куралдарынын ажылдага кийер дөз бүтү күштерин салырын кыйгырып тур бис.

СЭКП-нин XX съездинге чаз-ча күш-ажылчы челишкенирлерин ужуражыны-нар! Кыйгырыгы Воронеж областың механизаторларының хуралдарына чугааламып көргөн болгаш хүлөп алган.

Хөмүр даш казарының механизасташкыны

СТАЛИНГРАДСК. «Сталинградское» трестиниң бирги Каменецкая шахтазынык дагжылары СЭКП-нин XX съездинге ал-дар кылдыр чарышпешан, хөмүр даш казып үндүрүрүн чыл планын хуусаа бетинде күүсеткенер.

№ 1 участка чыл планын неделя бу-рунгаар күүсеткен. Оң коллективни партиянык съездинге алдар болдурган өлөчтөгө киргеш, ботунуң участоуга «Донбасс» комбайны ажылдаар деп шип-тирлөөнөр. Мурнунда гидрогеологтуг өөр-төккөндөрдө холбаштыр комбайн мапа ажылдагыныс деп санап турган. Ам ол участкага «Донбасс» деп ийи комбайн ажылдап турарлар. Ийи лавалар дүн-хүн иштинде ортумаз-биле 380 тоннадан хөй хөмүр дашты, 330 тонна онаалганын орунуга чамдык хунерде 400 ажыг тонна хөмүр дашты берип турар.

Бирги Каменецкая шахтанык дагжыла-ры бо чылын пландан ажыр 16 өшөлөн хөмүр дашты бергенер.

Хүлөөлгелерин күүседип турарлар

Ново-Липецкий металлургия заводунга рационализация болгаш чаз чогадыл-галар-биле холбаштыр заводтун ниити ху-ралы болган. Бүдүрүгө чазарткычылар-ның чогадыкчы идишкенин азы турар деп чүвени ол хурал көргүскөн. Бо чылын олар 500-тен хөй рационализаторжу са-валдарын кийргенер, ол болза эртен чымдазында бугун чартык катап хөй болуп турар. Болбазырадыгаларын иш-төккөндөрдө завод чылда ийи чартык миллион хире рубльди камнап алыр.

Чазарткычыларны чогадыкчы иници-ативаның ачымы-биле дүн-хүн иштинде шой экидирери эртен чымдазынга ден-нөөргө ортумаз-биле барык 100 тонна ке-рүдөн. Партияны XX съездинге алдар болдурган чарыкыга боттарының хүлөө-гелерин күүсетпешан, доменистер мүн тонна металлды пландан ажыр бергенер. (СЭТА).

Үш революциялар хоорайында

ЛЕНИНГРАД, 14. Ленинградтың ажыл-чы чоннары ботунуң хоорайының алдар-лыг револючү чачыларын идишкенин-биле хүндүлөп турарлар. Амгы үедө заводтар-да болгаш фабрикаларда, албан черлеринде болгаш өөрдөгө черлеринде, туугуларда болгаш шөгөктеринде лекциялары болгаш илеткелдерин номчуп, бирги орус революцияны кийриччилери-биле бесе-даларын болгаш ужуражышкынары чорудуп турар. Ленинградтың СЭКП об-комунуң болгаш хооромунуң библиотека-зында «Бирги орус революцияны үезин-де Петербурттук большевиктери» деп өр-өшөккө бөлүк лекциялар өгөлөөн.

Мүн-мүн ажылчы чоп автобустар-биле хоорай кезип экскурсиялап турарлар. Ышкы орунун залдарында делгеп тур-гускан «1905—1907 чылдарда бирги орус революция» деп делгеге улуу-биле алдаржар, Сталин аттыг металлургия заводунуң, «Ызыл-туз» фабрикасыны, Охтенский химия комбинатының бол-гаш өскө-даа бүдүрүгө черлеринин ажылчынары, Ленинградтың дөз өөрдө-лөгө черлериниң студенттери болгаш башкылары, Совет армиянык болгаш флот-туң дайынчылары, школачылар аңаа чо-рааннар. Сөөлү үениң иштинде делгеге чаз материалдары алган. (СЭТА).

Совхозтарнык орулгагы ажылдаары дөз

Чоокта чаз ССР-ниң Совхозтар Мини-стерствоунуң коллегиязынык калбар ху-ралы болган, ук хурал 1955 чылаа ажыл-дык түнелдерин болгаш чоокку үениң перспективаларыны дугайында ССР-ниң совхозтар министрениң ораалакчысы С. В. Кальченкону илеткелни чугаалашкан.

Бо чылын чурттуң совхозтары көдээ ажил-агыйны эң чугула култураларын бүдүрүп үндүрүрүн көздөгөн. Күрүгө 71 миллион пул ногаа, 146 муң тонна картофельди дүжааган, ол болза, эртен чымдазында барык ийи катап хөй болуп турар. Мал ажыланың продуктуларын дү-жаары база көздөгөн. Тараанык чымда-зын дык көздөдүрүгө чаз черлерин челишкенин шиптедип алганы идиг бер-ген. Совхозтар планга көрдүнгөндөн 200 муң гектар хөй, 13,5 миллион ажыг гек-тар кур чери алдырган. Украинаны, Соң-гү-Кавказтың, Красноярский крайын, Сталинград, Воронеж болгаш чамдык өскө-даа областтарың совхозтарының хөй кезин тарааның эки дүжүдүн алган.

Совхозтарын ажылды бар болуп ту-рар улуз четпестерге илеткелчи тодаргай доктаган. Сүт саалдазы болгаш азыраада тургускан хаваннарын дүн-хүндө немел-де ортумак денлени ам-даа кулу. Продук-циянык эге хөмчөөн бүдүрүп үндүрүрүн күш-ажылды чарыдаалары хөмү эртер

белди. Хөй-хөй ажил-агыйлар мал чөм-кө биле боттарын хандырабыз.

1956 чылаа перспективалар дугайында чугаалашпашан, бо чыл-биле денөөргө хаван ээди дүжаарың 40 хуу, сүттү — 35 хуу, дүктү — 14 хуу көздөдүрүр бердү-ген деп илеткелчи айткан. Ажил-агый-лар мал боттарының белектел алган чөмөри-биле чугула бурун хандырап өвөс, харын магадымал фондуларын тургузар ужурулду.

Эвилелешкен республикаларнык сов-хозтар министрестволарынын удурутчу-лары боттарының ажил-агыйларының кер-гелдериниң дугайын коллегияга чуга-лашкан.

ССР-ниң совхозтар министрени П. А. Бенедиктов коллегияга чүве чугаалаш, эви-делешкен республикаларын эвөөн хөй совхозтар министрестволарынын, ылаңдык Россия Федерациязының Совхозтар мини-стерствоунуң ажылы шиптиги шүгү-чүлөө. Совхозтарын мурнунда туруп ту-рар сорулгаларга ол онза кичөөнгей салган. 1956 чылаа ажил-агыйлар продукция дү-жаарының планын чогуур үезинде күүсе-дир, маалды ийик-бүрү кемчир-биле бурун хандырап ужурулду. Ажил агыйларыны кара-жалык болур чорун ууткап, оларын орулгагы болдурар керек.

Сүттүг малдын продуктулуу көвүдөп турар

Октябрь болгаш ноябрының иштинде чурттуң колхозтарының фермаларына сүттү 1954 чылаң ол-ла үезинде турга-нындан бүдүн чартык катап хөй болуп алган. Ишектер ортумак саалда барык чөр бүрүдө көздөгөн. Эртен чыл-биле денөөргө саал-да Москва, Николаев, Тамбов областары-ның колхозтарында ийден хөй катап, Я-занык областың колхозтарында бүдүн чар-тык катап хөй өскөн. Ишектерин сүттүг продуктулуу Сибирде, Молдавияда, Соңгу Кавказтың, Ортаагы Азиянык областары-

да болгаш крайларында, Украинада болгаш чурттуң өскө-даа хөй районнарында дык бөдөн.

Мурнунда чымдарга болзага колхозтар кышка эвөөн организастыг ужурашкан. Кукурузаның тарылганын калбартамы хөй санык силосту салыр аргани берген. Ышкы үедө сүт саалдазын куулаптас болгаш чылда саалдазын 40—50 хуузу-нык дүрүзүндө алдырын колхозчу мал ажылдык мурнакчылары күздөгөн. (СЭТА).

Электрификация ленинчи планының алдарлыг ою

35 чылдарың мурунда 1920 чылда декабрь 22-де Москва Советтерини УИ Бүтүрүсый сьезин азыттыңан, улу азыл-агыйн электрификация үнөмдөш, бистик Төрөн чурттувусту социалисттик өйү-биле чаартыр дугайында Владимир Ильич Ленинни инициативасы-биле болгаш ою боудун шуут доктаамал ууртугалы-биле чогадып кылган планын—ГОЭЛРО-нуң планын ол сьезиде чугалажып көргөн болгаш бадзылаан.

Сьезиниң ийдиридин уаут Ленинниң мындыг өстери чагылыян турган.

«... Бир аес Россия электри станцияларының болгаш күчүлүг техниктик деришкисинериңиң сырый четкизи-биле шынытыва берсе, бистик коммунисттик азыл-агыйнны келер үеги социалисттик Европата болгаш Азияга уагээр-чакыч болу боору».

Ол дөргө, анык совет республиканың дайын уржундан болган азыл-агый үнөмдөшкисинери-биле кара-кымы демисел чоруулу, даштыкы интервентлерниң халаашканын мадырлыгы-биле ойтур шаап турганы кадыг-дошкун чылдар үези-дир.

Электростанциялар министриңиң бирги оракачкыны В. С. Ермаков СЭА-ның корреспондентизи-биле беседаныңа мында деп чутаалаан:

Коммунисттик партияга уаурткан бистик чурттувустуң уаустары ол үеняк бергелерин азыл өртүшпөөн, Ленинни чагылаңа күөсүдиринче эгелеп кирген. Совет энергетика тудуунуң баштайгылары болур Башырааны, Шатурскини, Волховтун, Днеприник электростанциялары азыл-агый улаштыр-улаштыр кирип тургулаан.

Чокку 10—15 чылдарда япти күчтү 1,5 миллион киловатт ужен электростанциялары туду тургузары көрдүнгөн ГОЭЛРО-нуң планы 1935 чылда-ла үш каап хөй кылдыр азыл күөсүтинген турган. А 1937 чылда—чүгө 17 чылдар иштинде бистик чурттувус энергетика бүдүрүлгениң таламы-биле делегейге 15-ки черни ээлеп турганыңдан үшкү черге шыккан.

Баштайгы беш чыл планының чылдарында он-он уаут электростанциялар тургустунгулаан турган. Чуртун канчаар-даа аажок улу индустриалдык рай-

оннарын хаара тудуп турар күчүлүг энергетикти системалар тургустунгулаан.

Электростанциялар тудуу мынагы Ада-чурттуң Улу дайының соонда оза улуу-биле калбарган. Энергетиктерге хөгжүдөөн 1947 чылда-ла дайын мурунудагы деңгелинде ашып турган. Анык үеде Совет Эвилелин бола, 1920 чылдын бүтү тургустунда азылдан үндүрүп турганы хире энергетиктерниң чагыс-ла дүңхүн иштинде азылдан үндүрүп турар.

Бешки беш чылда Сибирде болгаш Уралда, Иракчи Чөөн-чүкте болгаш Грузияда, Уралда болгаш Согуз Кавказда, Кузбассың болгаш Донбассың хөмүр даш бассейнеринде болгаш еске-даа районнарда бирги оргоң техниканы-биле деришкисини он-он электростанциялар азыл-агый киртилген. Усть-Каменогорскини, Целинскени, Гомулскени, Устү-Сурхайни, Мангачурун электростанциялары, Баманың, Казовканың, Горькийни, Дубоссарның, Нарваның болгаш еске-даа гидроэлектростанциялары, Мировоскени, Славянскини, Алдун-Турискини, Муруу-Уральскиниң болгаш одала-биле азылдар еске-даа улу-улу электростанциялар азылдан эгелген. Тула областа Черепетск ГЭС-те тергиниң чергениң баштайгы ийи агрегаттары тургустулаан. Оларның тус бүрүзүң күчү-шымалы Волховтун В. И. Ленин аттыг гидроэлектростанцияның күжүлөн барык үш каап азыл турар.

Эртөө чылын бистик чурттувуска 5 муң киловатт күчүлүг делегейде бир дугаар атомук электростанция азыл-агый кирген болгаш чедикшиңни азылдан турар.

Совет эрге-чагыраңың чылдарында ССРЭ-ниң яны-бүрү районнарында улу болгаш ортук күштүгү шуну 300 ажим электростанциялар, оң иштинде 90 гидроэлектростанциялар тургустунгулаан. Чокку хуңнер иштинде Куйбышев ГЭС-тин баштайгы агрегаттары азылдан эгелдөөр. Он-биле тергелештир Совет Эвилелин бола, энергетика тудуунуң таламы-биле уду демократизацияны хөй чурттарыңа дулаажычын көргүзүп турар.

Энергетика мынагы адымы беш чылдарда оза улуу-биле хөгжүрүп, Сибирниң Ангарга элекшисиник электри күштери

бөөр улу гидроэлектростанциялар тургустунгулаар, оларны азыл-агый эгелей боорге, Чөөн Сибирниң районнарының үлетпүр бүдүрүлгелери болгаш тудуулары чик өртектиң энергетика-биле хандырынар. Ол элекшисиник электри күштерини баштайгы болу болур Иркутскини ГЭС-ни келер чылда-ла азылдан эгелей боор.

Ангарга ийги гидроэлектростанция Братск ГЭС—делегейде он-не улу гидро-техникти туду болу. Ол болза, Волга-ны, Куйбышевти болгаш Сталинградтың катый адының хире кыдыг хөй электростанцияларны азылдан үндүрөр. Братск ГЭС-тиң тудуунуң азылдары шаг-ла эгелген.

Обь хемде Новосибирск ГЭС-ти болгаш Иртыште Бухаринскини гидроэлектростанцияны баш тудуу турар, ол станция Алтайны үлетпүр бүдүрүлгелеринге болгаш кезе азыл-агыйга энергияны бөөр. Волгада Сталинград ГЭС-тиң тудуу уламчылаан.

Энергетиктер бүдүрүп үндүрүлгениң хөмчөңүн таламы-биле Совет Эвилелин Европада бирги болгаш делегейде ийги черни ээлеп турар. 1955 чылда ССРЭ-де энергетика азылдан үндүрүп революция мурунунда Россияның электростанцияларына ону азылдан үндүрүп турганыңдан 80 каап хөй болу. Ол бүтү болза, «Коммунизм дөргө, Совет эрге-чагыраңы бүтү чурттуң электрфикациясы-биле катыштырганы ол болу» деп Улу Ленинни 1920 чылда чарлаан чагылаңының амыдырада дийг боттанышың болу.

Энергетикти күчү-шымалың өзүдөш бүтү улу азыл-агыйның хөгжүдөөн муруна турар кылдыр электростанциялар болгаш электри четкилериниң тудуу мыңаар боттандырар ужурут деп СЭИП ТК-ның июль Пленумунуң шийтирилген дөмдөгөн. Совет энергетиктер болгаш энергия тудуулары СЭИП-ниң XX сьезидеги адал кылдыр социалисттик чарышты калба-биле непереткен, ол хуңдуг далааны адымы-биле күөсүдир дөш боттарының бүтү хөжү, былың болгаш дуржулааны бөөрөр.

Жданов аттыг колхозта

Партияның чөргөби сьезидеги ут-куштуу калбарган бүтү улу социалисттик чарыштыңа кирген, Чөөн-Хемчи рай-онда Жданов аттыг колхозтуң малчынары нияттың малы менди болгаш хур кыштагыларын хуңдөнгөн. Оларның өсү боттуг ажы-хереттен карышпай турар.

Ышка белеткеди эки органиастаан, бар кажаларың септелгези чогуур өйүдө чорутушаан, бо чылын хөй ферма-зыңа 5, сүт-баран фермазыңа 4 чаа кажаларың немей тутуан. Колхозтуң малы амты үеде 17 кезек черде эки кыштаглар турар.

Мыйыстыг бола мал кыштагларында сиеңни болгаш еске-даа чөмөриң хереткеди хандырып болу кылдыр чөргөн. Анык үеде шөөр мал турлагарыңче некей чөм сөөртүр хөмчөгөл адылдан турар. Бо таламы-биле колхоз баштаар чере 5 шамак азылдары тускый эвөө тургустан, сөөгү хуңнерде ол эвөө 50 центнер сиеңни мал участоттарында чөдирген.

Колхозта парторганизацияның агитво-лективни (удуртукузу эш Сотта) болуңу азылдан планнаан, агитаторларың артыл бүдүрүлгелериниң азыл-биле хуваап тургустан. Оларга сургаалдарың чоруту-шаан, беседаларың тематикалы амыды-рал-биле холбаштыр үргүчү чарышты турар.

Малчынары ортуңага тайгалар азыл-агый агитаторлар Чамың, Мундуз, Кун-бай-оол болгаш оон-даа еске иштер улам калбартып турар. Чаа чылдың паралак чагылызыңа органиастың эрткен. Төп болгаш область база район солуннарыңдан муракчы дуржулааны, эртемниң чедикши-кисинери колхозчулар үргүчү билдиң ап турар.

Жданов аттыг колхозтуң малы амты үеде оодан эгелген. Декабрыңың 20-ге че-дир 28 хөй, 3 инек төрөн. Семе, күштүг, ажаала-хайгаарың эки тургустунган мадыңа чорутулуу бөлек, чаш төлтү мадыңчал болуру балдыңыр. Ол колхозтуң төрөн хойлары болгаш инектери сүктүр, а төлдү дүргөн доруңу турар.

Жданов аттыг колхозтуң баштаар чери сезонун эгелөөнүң холбаштыр 25 ачы-ларын согу болгаш башкы тадылдарже 2 бөлүк азылдары чоруткан турган. Мергезеңиң ачылар Базаң болгаш Чамың оларын ол бригадалары чоокта чаа 4200 ажим динни база үнелиң аң болуру 6 кинти элекшөөн. Олчаларың белетке черинде дугааңыңдан колхозка 10 муң ажим рубльниң орутамы немешкен.

Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының төлөөлөрүнүн Бухарестиде чөдө бергени

Румынияның ажычын партиязының, ийги сьезидеги Совет Эвилелиниң Коммунисттик партиязының төлөөлери декабрь 22-де Бухарестиде чөдө берген. Төлөөлөрүнүн составында СЭИП Төп Комитетиниң Президиумунуң кежигүчү болгаш Украинаның КП ТК-ының бирги секретары А. И. Кариченко болгаш СЭИП-ниң Москва область комитетиниң бирги секретары И. В. Кашитов олар кирип турар. Төлөөлөрүнүн составында академик М. Б. Митин болгаш ССРЭ-ниң Румынияда элчини

А. А. Епишев олар база кирип турар. Коммунисттик партияның төлөөлөрүн аэродромга иштер Георги-Дез, Киву Стойла, М. Кшишевский, Г. Апостол, А. Могиреш, М. Константеску, Э. Боннар болгаш Румынияның партиялары-ның, Чазаның еске-даа удуртуучулары, а ол ышка Румынияның ажычын партия-зының сьезидеги келген ажы-дуума Коммунисттик болгаш Ажычын партияларының төлөөлери уткуп алганнар.

Колхозтуң ниити ажил-агыый сайзырап турар

Бистик колхозуус 1930 чылда органиастаанын тургустунган. Ажыл-агыйның хөмчөңүн таламы-биле ол үённиң иштинге база бир улу колхоз кылдыр саныттып турар. Индыг-даа болза, эрткен каш чылдарың мурунда артылдан ажыл-агыйның хөгжүдөөн хөжүдөңгөй, анык орутамы өзөш болуң турган.

Нияттың малың баш санын өстүрөр, оң продуктулуң бөдир атырыңы үр өдө чедикшиңниң шийтирилген шыдавын турган бис. Оң кол чыдаганың болза, хамыктың мурунда чер азыл-агый бай-лак курлавырамы колхоз багай азыл-дан турганыңа болу. Чикээ, тараа культу-рларының тарылта планын чык бүрү азылдан кылдыр үеде тус черини бай-далы болгаш нияттың мал ажылының хөгжүдөөнү чүгүлө негетиниң турар хереткеди ханымы-биле өрөшпөй көрбөй турган.

Шөлдөргө тарын турганымыс тараа культураларыңа малга четчир саныг чөмө белеткериңиз болуңу аргамы бер-бөөн. Көдө ажыл-агыйга планнаашкының чаа чуртунуң дугайында ССРЭ-ниң Министрлер Чөвүлөңиниң болгаш СЭИП ТК-ның доктаалы колхозчулар улу үнө-лө-биле хуңдоп алганнар. Ол доктаал ният-тиниң ажыл-агыйны хөгжүдөөнүң дөм-дөг аргалары азылган.

Бажан боттарымыстың ажыл-агый-мыстың хөгжүдөөнүң перспективтиң планын азылдан кылып турган, СЭИП ТК-ның январь Пленумунуң доктаалында айтканың соругаларың 5—6 чылдар дур-жунда өвөс, а оон өвөш үеде күөсүдир болурун санап көргөн бис. Оортан бөөр тарылта шөлдүгү туртууң чаа чурттуң бөдүрүлгениң бүтү адыларың хөгжү-дөөнүң улу ужу-дуламы тараа ажылың хөгжүдөөнүң, а ол ышка малга быдыг чөм сүүрү тургузарыңче кол кичтөөнөй салган бис.

Коммунисттик партияның болгаш Совет чазактың хуң-бүрү сакны салымыңың азыл-биле бистик колхозуусе чык бүрү-ле хөгжүп, чүгө районун өвөс, хара-ын областың иштинде муракчы колхоз-тарын бирөөңгө санаткан.

Бо дугайында тодаргай фактыларың 1955 көдө ажыл-агый чылымың чамдык түнөдөрүңнө көрүп болуру. Тараа культу-рларының тарылта планы ажык күтү-сетинген. Урешиңерниң шынарын бол-ган тарааның чыгы ажаалады эки-життешиниң түнөлдө колхоз 1300 гектар тарааның бир гектарыңдан-на ортума-биле 22,5 центнер дүжүттү, тара-аның ийити чыдааны 20 муң 908 центнери азыл деп планнааш, херек кы-рында 40 муң 335 центнери алган. 1956 чылдың тарылтамыңа хереткелер тара-а культураларың урешиңерниң бүрү-нү-биле белеткелерин болгаш арыл-танган. Колхоз күрүңе тараа дулаа-дының планын, МТС-тиң ажааладына-га натурга төлөвирни хуусаа бетинде күтү-сеткен, бо чылын хову ажылыңдан 900 муң рубль орутамы кирип алган.

Колхозтуң ажыл-агыйның база бир кол черин мал ажылы ээлеп турар. Эрт-кен чылдарда тараа ажылы малдык чөмө негеделерин хандырып шыдавын тур-ган. Ам ийиң өвөс. Артыл мал чөм-чиги үнелиң культурамы — кукурузаның бо чылын 115 гектарың тарааш, гектар бүрүдөң-не 27 центнер дүжүттү ал-ган, сиең, саяс белеткелениң планын 100 ху күөсүтөт. Колхоз мыйыстыг бо-да малды баш санын өстүрүлгени күрү-не планын 110,7 ху, оң иштинде инек-териниң—100 ху, шөөр малдыны—107 ху, хаваныны—140,5 ху күөсүткен. 1955 чылда сүт саадымың көвүдөдүр тала-мы-биле областың колхозтарының аргы-ныга чорутулан социалисттик чарыштын бирги чери ээлеп, СЭИП обоюнуң бол-ган облүкүсүмүң ишчир Кызыл ту-гуң чаалап алган бис. Туранда бистик сүт-баран фермамыс 73 баш саяр инек-терин бирөөңдөң-не ортума-биле 1721 килограмм сүттү, ол фермаңың саячы-лары иштер Лисова—1897, Короваца—1805, Биче-уруу—1785 килограмм саяп алганнар. Бүтү хойчулар хөй бүрү-дүң-не 2,5 килограмм дүктү кыргып алды турган, 2,34 килограмм кыргып алган. Колхозтуң 410 баш хөөн ажаал турар эш Чүдүң хөй бүрүдөң-не 2,44 килограмм дүктү кырганы.

Боттарың күлөөлөрүң ах-сеткил-

Ажылчынарның, албан-хаакчыларның бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүн көрүлдөзи

Бот-тывыңгыр уран-чүүд болза, бистик чурттуң ажычын чоннарының коммуни-сттик ийжилигезинге улу чери ээлеп турар. Удуштуң иштинде төртүңүн ту-сөөртүмөс таламталарың хөгжүдөөн бистик партиямыс болгаш чазанымыс бүтү тала-биле деткип, байлакшыңдып турар.

Область төвү Кызыл хоорайга ажы-чын, албан-хаакчыларның бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүн область көрүлдөз дөрт хуң үргүчүлүн болгаш оларның эң шийи-лектериниң түңдөл концерти болган. Кө-рүдөгө ийитизи-биле 650 ажим киж, түңдөл концерте 236 киж киришкен. Оларны иштинде башкылар, медицина ажылаачылары, көдө ажыл-агыйны тускый эртемчилер, колхозтарың, бүдү-рүлгелериниң ажыл-ишчилери, өрөнчик-тер боттарының уран талантыларын көр-гүсөткөнөр.

Ажычын, албан-хаакчыларның бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүн область көрү-лдөзи бийкемчилерни көргүзүлгө-биле эгелдөөн. Ийити ыры коллективниң кир-жикичери «Бис тайбын дөш» деп ыры күөсөдүп, оң киржикчери делегейниң яны-бүрү чурттарының тустарын тутку-лаан болгаш ырың дооулап төнтүтүдө тайбыңның символу—көгө-бугаларын сал-дып үндүргөнөр. Ону залда олуртукчулар адым чазашкыны-биле утканынар. Оң соонда уран-чүүлүң яны-бүрү жанра-рын көргүсөткөнөр. Оларның программа-зында «Кызыл ховар» деп танаң, «Совет Эвилелиниң хамзаатым мен» деп тыва ыры база бар.

Туралчыларның соонда область эмне-деги коллективниң бот-тывыңгыр уран-чүүлүң көргүзүлгө болган. Оларның программасында көргүзүлгөр эвөөн-ла болза, оң шынары багай эвөө болганы дөмдөгөр херек. Ол ажылы эмнеде коллективниң иштинге моон сол-гаар улам сайырылып, ааа совуургал-дыгыларын бүрүң-биле хаара тудар бо-ла, оон-даа артык бөдүк түңдөди көр-гүзүп болуру. Область эмнедегиңиң өмчизи

эш Гонтаренковуң үдөгө-биле ыраан ырлары эки үнөлдөй алган, мынагы ол «Россия» деп ыры эки күөсөткөн. Ийити ыры коллектив боттарының соругалың чедикшиңниң күөсөткөн.

Область көрүлдөзүнө кирешкен район-нарың болгаш Кызыл хоорайның албан органиастың черлериниң коллективтери-ниң бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүн көр-гүзүлгөндө, оларның тус-тус киржикчи-леринде эки номерлер бары дөмдөгөлгөн. Танды, Каа-Хем районнарың болгаш Кызыл хоорайның Култура бажының, область эмнедегиңиң коллективниң об-ласты көрүлдөзүнө кылган күөсүдиргери бот-тывыңгыр уран-чүүлүң хөгжүдөөн, массалык болуп турарын чугаалап турар. Оларны киржикчери область көрүлдө-зинге белеткеди база удуштуң талантыла-рың өстүрүлгө органиастыг хөмчөгөл-ери эки чорутканынар.

Кызыл хоорайның албан органиастың черлериниң коллективтериниң бот-тывыңгыр уран-чүүлү киржикчериңде чаа чо-гадыкчы мергезилгелерниң кижилерниң өзү турары область көрүлдөзүнө эле-рөөн. Кызылдың башкы училищениң өрөнчикчериң арасында чамдык өр-өнчикчери уаусчу уран-чүүлүң яны-бүрү жанраларының таламы-биле боттарының чогадыкчы мергезили бары көзүлгөн. Чикээ, үшкү күрүстүң өрөнчикчи Базил-ов «Төрөн хөмчиң эриңде» деп ырың автор болгаш оң музыкамың чога-дыкчы, оң автор боду күөсөткөн.

Көрүдөгө кирешкен районнарың бол-ган албан органиастың черлериниң кол-лективтериниң киржикчериң бот-ты-выңгыр уран-чүүлүгө массалык болгаш яны-бүрү жанрамың таламы-биле об-ласты көрүлдөзүнө шүтүп үнөш, ша-наларын алганнар. Танды, Каа-Хем рай-оннарың болгаш Кызылдың Култура бажынының, область эмнедегиңиң кол-лективтеринде 600—600 рубльи тымы-кан. Эске эки үнөлдөй алган тус-тус кижилери болгаш коллективтери шаңал-дыктык-биле шаңнаан.

Көрүдөни белеткелениң болгаш орга-

низастааның чамдык четпестериң база дөмдөгөр херек. Көрүдөниң бир кол четпес чүүлү тыва национал көргүзүлгөр көрүдөниң программасында кымы бол-гаш болуру. Тыва национал көргүзүлгөр эвөөш хиредиле, оларны белеткеди чет-пестинде шынары куу болган. Бүтү кө-рүдөгө Каа-Хем райондан бызынчылар чамды кижя келген. Бич-Хем райондан үдөгөлгө бөшк ол ийи тыва ыры кирген. Ол ышка Тандылан чамды кижя тыва ыры ыраан, Улу-Хемден бир кижя хө-мөйлөөн, бир кижя ыраан. Ол номер-ниң шынары кошкак. Кызыл хоорайны өрөдиге черлеринде тыва номерлер бар боордан аңгыда албан, бүдүрүлгө чер-леринде тыва номерлер чок болган. Оң аңгыда МТС-терниң, совхозтарың бот-тывыңгыр уран-чүүлү бөлүмүңнүн кир-жилгези көрүдөгө эвөөш болган.

Чамдык коллективтерниң программа-зында чаа солун чүүлөр ховар, моон му-рунда көргүзүп турган чүүлери дашкыр-лыңкисинери чок.

Ажылчынар болгаш албан-хаакчылар-ның бот-тывыңгыр уран-чүүлүнүн кө-рүлдөзи областык болуу турар хиредиле аңа чүгө Кызыл хоорай болгаш Кызыл дөлдөндүр турар районнар кирешкен.

Бо четпестериң чыдаганы болза, профвакел органиастыңарыңдан, культу-ра-чырыдымыкың албан черлериниң удуртукчуларыңдан бо көрүдөгө белет-кеди багай чорутканында болуру.

Бо көрүдөгө болган четпестерден проф-вакел органиастыңарың, культура-чыры-дымыкың албан черлериниң удуртукчу-ларың чогуу түңдөди кылдыр ужурут. Ажылчынарың болгаш албан-хаакчы-ларны уран-чүүлү таламы-биле таланты-дыгыларын өлөрдүгү тывары болгаш уран-чүүлү бөлүмүңнүн ажылы өкөжидери, бо ажыла ажычын, албан-хаакчыларны хөйү-биле кириштирери профвакел ор-ганиастыңарың болгаш культура-чы-рыдымыкың албан черлериниң хүлээлген болуру.

Урезин арыглаашкыны

Чаа-Хөл районуң көдө ажыл-агый ар-тылы бо чылын дөртүг ажаап алымы-ның өй-шанда чогуушап, 1956 чыл-дың тарылтамыңа хереткелер тараа культу-рларының бүтү урешиңерин уруу ал-ган, ам арылган турар.

Ленин аттыг колхозтуң иштер Ортун-оол биле Бошкар-оола удуртурган хөвү бригадалары 172 тонна урешиңи, оң иш-тинде 112 тонна кымылтыс урешиңи ары-лааш, салада урган. Колхозка 55 тонна картофель урезини херек, а ам бары чү-гө 10 тонна. Ногаа культураларының үр-ешиңери чок.

Молотов аттыг көдө ажыл-агый эртеши 314,6 тонна, оң иштинде 121 тонна кы-мылтыс урешиңи арылган турган. Колхоз баштаар чери картофель, ногаа культу-рларының болгаш кукуруза урешиңерин тыштыңны адырыңче кичтөөнөй салбайн турар.

Н. ЛОПСАН.

Эки ажылдыг мал өмчизи

Эш Амырбет 1953 чылда бир чыл хуу-саалыг көдө ажыл-агый доктаалың өрөдигезин чедикшиңниң доксаан, Өвүр районуң «Торгалыг» колхозуңа мал өмчигени азылдан кирген. Анза ол ийи чыл азыл азылдан. Мал азылдарың болдурбас дөш анза удуур хөмчөгөлери мал өмчизи баш бурунгаар чорутуп тур-ган.

1955 чылда эш Амырбет яны-бүрү аарыккара удуур 2384 баш малды эмнеп. Тус черин хөвүңү уксаанын өкөжиде-ринге улу ужу-дуламы болуу турар. Ал-тай уксаалыг кошкарлар-биле колхозтуң 1041 баш хойларың ол тарып бөөзөткөн.

Эш Амырбет чүгө бодунуң хүлөөлөгөй ажылыга ах-сеткиңиң ажылыңа турар өвөс, хараы хөй-нигитиниң ажылыга идөвейип киржин, малчынар ортуңага агтас-массалыг ажылы үргүчү чө-рүдүп турар.

А. БАДЫРГЫ.

Хайгаарал чок чоруктуң түңдөли

Эрени районуң чамдык колхозтары нияттың малыга белеткөөн сиеңни кам-галадыг тургустууларыңда ону ажаалага кирип үеи четпөөн-де мал чип төчтө-дөн. «Кызыл сымды» колхозтуң 16 са-раат, «Чаа орук» колхозтуң 20 сараат сие-ни мал дөш болган.

Нияттың малыга белеткөөн сиеңни харысадыг чөү-биле малга урегетирген буруулу кижилерге шыгың харыса-ланы хүлөөдир негетиниң турар.

К. ӨЛЗЕЙ.

Чурумта: Бич-Хем районуң ийити ыры «Бис тайбын дөш» бис» деп ыры ырап турары. Фото С. Фюнтисовтуу.

Парлатынмаан чөсөөлөрүң изи-биле

Каа-Хем районуң Шыназ көдө Совет-дөңү редакциямың ажылында четпестер бар болуу, ажылы чонунуң пар-лаалка чагылылары, чагаа бижиктери болгаш ашпа ийилгелерин өлөриңи үр үе иштинде чөдүрп бербөй турарын, Хрущев аттыг колхозта партия эң ор-ганиастыңың болгаш көдө Советтик поч-та ажылы өкөжидери таламы-биле хөмчө-

албайн турарын көдө бижикчи «Шы-н» сөүи редакциямыңа бижкен. Чагаан редакция СЭИП райкомунче шийиткен.

Харылаа салбырың ажылында чет-пестер турган, колхозта партия органи-астың болгаш көдө Совет органиастыг ажылы өкөжидер соонда почта чөдүр-гөзү өкөжидер деп, СЭИП райкомунуң сек-ретары эш А. Албан редакцияга шийит-кан.

П. АСТАФЬЕВ,
Бич-Хем районда «Кызыл тараачын» колхозтуң даргазы.

Ногайның ховуларында

Ногайның ховулары калбаа-биле төдөлгөн. Олар Кавказ дагларынын айдырларыдан өткөчөм Согу чүчкө чүчүс километр шейди чоруткан, Прикаспийнин Кара дээр черлерин-биле тудушкан. Кызыгаар чок делген ховулар далай ышкан кылдыр салындырыш турар.

Бо хүнерде Ногайның ховуларында азын хайнын турар. Грузиянын, Дагестаннын болгаш Грозный областын чайы даг одаларында манаа кыштаары-биле хай муң өөр хойлар келген. Бо чылын кыштагалашкын кайтамчытыг болушкун—хой ажылынчын талазы-биле Бүтүндөз чөвүлө хурал-биле капсырышкан. Кижилер бо хуралдын чорудууламын уруг согуургал-биле хайгааран турганнар. Хойжулар радиопремьерини азылдын алган, Москванын үнү кичингейли-биле дыннап, хой ажылын улам ырай көтүдөр дугайында соугураш турар айтырларыни боттуу-биле чугаалажын турганнар. Кремльге чугаалаан чүүлдер оларнын кижиз чорудууге чок болгаш эргин, оларнын сагыш бодалдары-биле дүгүнү турган.

Чөвүлө хуралдын киржигилеринин көзүнн азын-ишчилерин хой ажылын өзөн бедик чалаа көндөр дугайында кыштырган кыштыгы одалары чурттап турар болгун кижилерин сагыш-сеткилдери сипинкын.

— Шын кыйгыр-дыр... Бис өөр хойларымыз көвүдөр болгаш кижилер ужураш бис. Биске хой, дүк, айт хой болур. Мычаарга совет кижилер ак чуртаар апар—деп хоочун хойжу Семен Григорьевич Солнышкин району диннамышкан чугаалаан.

Семен Григорьевич Грозный областын Наурус районуун Ленин атыг колхозунун хой ажылынчын фермазында 25 чыл азылдан турар. Ол бодунуа кодан хойларынын каларып, Ногайның ховуларын доора, узун дургаар кылашкан чораш. Азылдан келгеннин хой чыдырарынын иштинде ол бо дошкун агаралык черлерге бергелерин чурттап эртин келген. Кижын шуурганга чыгаш соокка-даа, чабын бутту чин турар иниге-даа таваржып чораш. Ийни болза-даа хойжу бергелерин үргүлчү ажы эртин турган. Ол бодунун эштери-биле бодунуа хүдээлген адалары күтөскөн: өөр хойну караг оту дег камгалап, чаш төдүн өстүрүп, хойлар эң-не продуктулу болгун дөш сагыш салып турган.

Ам бо колхозтун хой ажылынчын фермазы болза, районда болгаш областа дээр фермаларын бирөөсү болуу турар. Мында хой бүтүрүшүн азыр дүк кыргызда ортума-биле 5,9 килограмм болуу турар ийликке бо чыда планнаанында барык ийни килограмм азым болган. Эш Солнышкиннин бригадалык нарын дүктүг хой бүтүрүшүн 8,5 килограмм дүктү кыргын алган. Бо чылын колхозтун дужааган нарын дүгү-биле 20 муң эки шынарлык комсомолерни кылырынга четчир төстү бүтүрүн үндүрүп болур деп колхозчулар санаан. Артель күрүнө дужааган дүгүнүн өртөөнө барык бодун чартык миллион рубльди алган.

Болхозчу хойжулар боттарынын өөр хойларын азыл-херекти эки билери-биле ынакшынып өстүрүп ажаан турар. Күзүн ховунун өст-сигени элек турар үлө хойжулар хойну туралаан мурлар өттүрүш, а кижын оларны чөөкү кур өстүтү одаларга тургузуп турар. Одаларын шак мычаар бодомчалыг азыл-азыннын бригадалык нарын дүктүг хой бүтүрүшүн 8,5 килограмм дүктү кыргын алган. Бо чылын колхозтун дужааган нарын дүгү-биле 20 муң эки шынарлык комсомолерни кылырынга четчир төстү бүтүрүн үндүрүп болур деп колхозчулар санаан. Артель күрүнө дужааган дүгүнүн өртөөнө барык бодун чартык миллион рубльди алган.

Чөвүлө хуралдын киржигилеринин көзүнн азын-ишчилерин хой ажылын өзөн бедик чалаа көндөр дугайында кыштырган кыштыгы одалары чурттап турар болгун кижилерин сагыш-сеткилдери сипинкын.

— Шын кыйгыр-дыр... Бис өөр хойларымыз көвүдөр болгаш кижилер ужураш бис. Биске хой, дүк, айт хой болур. Мычаарга совет кижилер ак чуртаар апар—деп хоочун хойжу Семен Григорьевич Солнышкин району диннамышкан чугаалаан.

Семен Григорьевич Грозный областын Наурус районуун Ленин атыг колхозунун хой ажылынчын фермазында 25 чыл азылдан турар. Ол бодунуа кодан хойларынын каларып, Ногайның ховуларын доора, узун дургаар кылашкан чораш. Азылдан келгеннин хой чыдырарынын иштинде ол бо дошкун агаралык черлерге бергелерин чурттап эртин келген. Кижын шуурганга чыгаш соокка-даа, чабын бутту чин турар иниге-даа таваржып чораш. Ийни болза-даа хойжу бергелерин үргүлчү ажы эртин турган. Ол бодунун эштери-биле бодунуа хүдээлген адалары күтөскөн: өөр хойну караг оту дег камгалап, чаш төдүн өстүрүп, хойлар эң-не продуктулу болгун дөш сагыш салып турган.

Ам бо колхозтун хой ажылынчын фермазы болза, районда болгаш областа дээр фермаларын бирөөсү болуу турар. Мында хой бүтүрүшүн азыр дүк кыргызда ортума-биле 5,9 килограмм болуу турар ийликке бо чыда планнаанында барык ийни килограмм азым болган. Эш Солнышкиннин бригадалык нарын дүктүг хой бүтүрүшүн 8,5 килограмм дүктү кыргын алган. Бо чылын колхозтун дужааган нарын дүгү-биле 20 муң эки шынарлык комсомолерни кылырынга четчир төстү бүтүрүн үндүрүп болур деп колхозчулар санаан. Артель күрүнө дужааган дүгүнүн өртөөнө барык бодун чартык миллион рубльди алган.

Солнышкин өске бригадалык уруг хойжу-зу Петр Яковлевич Лазеревтен айтырган. Шын-шын, баштаар чөп ол дугайы бодар болза чогуур чөп чүвени болан тур мен, Семен Григорьевич деп Лазерев чөп-чөпөшкөн.

Мурнакчы хойжуларын инициативанын деткөөн. Артельдин кежигүнери азылдын түнелин үндүрүшкан, келер чылда мернос хойну баш санын 12,5 муңга, ийи—үш чыл болганда 20 муңга чедир деп чагыс-элгит шийтирилген алганнар. Бо чорук колхозтун хой ажылын көтүдөр талазы-биле перспективтиг планын хуусаа бетинде күчүсүрүн хандырган.

Терек хемден ырак кандаачал ховуларда Казарск районуун Ленин атыг колхозу бодунуа хойларын база одаларын турар. Бо мурнакчы колхоз сөөлү ийи чыдырары дүгүнүндө хойну баш санын 4 муңга көвүдөшпүшкөн. Бир өвөс 1953 чылда артельге бүгү хойну 85 хууу нарын дүктүг хойлар турган болза бо чылын олар 95 хууу болуп турар. Азыл-азыл черин 100 гектар бүтүрүшкөн 704 килограмм дүк азылган. Чылда хой бүтүрүшкөн азыр дүк кыргызда 1,3 килограмм көвүдөшкөн, а артельдин хой ажылын азыр акша ордугам барык ийи катан өскөн болган ам ийи миллион азыр рубль болуп турар.

Мында нарын дүктүг хой ажылынчын кайтамчытыг мастери уруг хойжу Иван Иванович Михайлов азылдан турар. Бедик бүтүрүшкүчүлүг чедикшиктерин, хураганнарын өстүрүп доруктууларынын чаш кажаа-базалыг аргалын азылдан кылагын дөш ол Сталинчын шаандалы лауреаты деп атты алган. Оон аргамнын ужу-утказы чүдө!

Эш Махайловтун чугаалап турары болза, хураганнар өске кандыг-даа мал-биле бир дөмей амырларынын баштайгы хүнеринден өткөчөм, эки ажаалган неген турар. Мычаарга эрте чылын хой олдап үгдөөр үезинде агаар-бойлустун байлыг ийрилди таарымча чок болуу турар: хат халдыр, суг чаашкын, хар чаар. Оон чуртунда бисте хойну олдаашкынны кып шыгылап, дөрөн кажааларга эртин турар. Хураганнарын төртүгүнчө сонунда-даа анда ажаан турар. Бажаан хураганнар эки ооруга бергенде ам оларын базадан үндүрүп турар бис. Кажааларнын иштине чедик кылын кылдыр ууар. Хойларын чедиреринде уугу кичингейин салып турар. Оларга эки одаларын белеткен, керек апарганда хойлар концентраттарын ап турар. Хураганнарын өстүрүп доруктууларынын кажаа-базалыг аргалын азыл-азыннын азылдан олар дүгүн өзүп, оларга калык шымырак үнүп, иниге шымыккай болуп турар. Биске сөөлү он чыдырары дүгүнүндө барык чагыс-даа хураганнын өйдөй турары таварылга өвөс. Бо чылын хойжулар 100 төрүтү хой бүтүрүшкөн 115—125 хураганнарын доруктуруп алганнар.

Чамлык хой-хей хой азыл-агыларга багыт шынарыг, таагылык дүктү күрүнө дужаап турары билдингир. Ол чорук күп-ажылынчын немелде чарыгалдарын неген, дүк үзетпүрүнө өске-даа хой-хей таарымча чок чүдүлдери чедирин, колхозтарын ордугаларын куудалып турар. Дүктүн бедик шынары дөш демисе хойжу бүтүрүшүн азыл-херөө аларган. Кургал агарынын үезинде хойжулар хойларын азыл элесининг черлеп азы дооунунг ордугар-биле сүрбейн турар. Кажааларын, базаларын, суг ижер черлерин болгаш хойларын дымташып чыдар шөлчүштөштерин арыг-шевер тургузуп турар. Эргөжөк чугула зоотехниктиг чурумнарын сагывышаан, бо чылын колхоз хой бүтүрүшкөн ортума-биле 5,6 килограмм нарын-чиге дүктү алган.

Чүгө олар өвөс, харын Грозный областын өске-даа колхозтары хой ажылынчын миллион-миллион рубльдин ордугаларын база ап турар. Бо чылын областын колхозтары күрүнө дужааган дүгүнүн өртөөнө 62 миллион хире рубльдин ордугамын алганнар.

Ногайның ховуларынын одаларында колхозтарын өөр хойлары-биле чегерелештирерин хой муң хойларын база одаларын турар. Грозный областын Согу-чөөн кешинде хой ажылынчын № 6 совохоунун одалы шөбүлгөн. Бо азыл-агы чуртта дээр азыл-агыларынчын бирөөсине санатынын турар. Ол ийи чыл иштинде Бүтү-энделдинг көдө ажылагыч делегациянын киржикчилери болуу турар. Сөөлү беш чылын дүгүнүндө совохоз нарын-чиге дүктүг хойну баш санын барык ийи катан көвүдеткен. Бир өвөс беш чылын мурунда хой бүтүрүшкөн азыр дүк кыргызда 5,7 килограммга дөш турган болза, бо чылын 7,5 килограммга чедир өскөн. Ол болза, 1960 чылда перспективтиг план-биле баш бурунгаар өрдүгөнүннен чартык килограмм азын турар. Совохоунун арыг азын ийи миллион рубльге чедир өскөн.

Чоруп турганымстын үезинде азылган эң-не онза чагай бодал болза, Совет Эвилелинч удустарына хамаарыштыр Индиянын, Бирманнын болгаш Афганистан-ыч удустарынын ынакшылы болгаш хүдүткөли болган. Ол удустар—эки-даа болгаш багай-даа үеде азыл-азын-азыл-азын чыдырарынын иштинде ол бо дошкун агаралык черлерге бергелерин чурттап эртин келген. Кижын шуурганга чыгаш соокка-даа, чабын бутту чин турар иниге-даа таваржып чораш. Ийни болза-даа хойжу бергелерин үргүлчү ажы эртин турган. Ол бодунун эштери-биле бодунуа хүдээлген адалары күтөскөн: өөр хойну караг оту дег камгалап, чаш төдүн өстүрүп, хойлар эң-не продуктулу болгун дөш сагыш салып турган.

Малдын чедирелештирерин шын организашкан, оон ажаалгазын сагыш човангыр чоруткан чорук, бир чүс хой бүтүрүшкөн 130 болгаш өвө-даа хей хураганнарын болгаш бир хойдан 10 — 15 килограмм дүктү азыр арганы совохоунун мурнакчы бригадаларыга берген. Азыл-агылы хой азылдын мастери дүктүн болгаш айттиг бот-үнесин үргүлчү чикелдерин чедип ап турар.

Совохта селекция — үржэлге ажылы эки түргүстүнгөн. Зоотехника эртемининг чедикшиктерин кызымаккай-биле непередиш турар. 1949 чылда манаа колхозунда-ла бөдүн дүктүг хойлар турган болза, ам барык шунтугу нарын-чиге дүктүг хойлар болуп турар. Азыл-агылы колхозтун нарын-биле казы азылдан турган, нарын дүктүг хойну кайтамчытыг үзүшкүнү тургускан. Бо уксамын хойлары дүгүнүн кыргыздагы беди, төгүлүрү база кандаачал байдалык черлерге быжы шымыккай-биле мыгалып турар.

Грозный областын колхозтарынын болгаш совохотарынын хойжуларынын чедип алган бедик көргүзүлгөри партия болгаш совет организашканынын уруг организашканы болгаш масса-политиктиг ажылынчын түнели болур. Мында мал азылынчын кадрларын специалистер-биле быжыткан. Чүгө сөөлү үеде безин Грозныйдан болгаш район төптеринден 400 азыл зоотехниктерин болгаш ветнакчалыктарын колхозтарга болгаш совохо-чарык чоруткан. Мал азылынчын фермаларында чүс-чүс коммунистер болгаш комсомолчулар келген, олар эрес-сорукуту күш-ажылынчын үлгерин көргүзүп турар.

Малды сүрүп одалары одаларга болгаш хойжу бригадаларга лекторлар болгаш илеткечтер үргүлчү кезип, илеткели кылып берип турар. Мында номчулга-башкылары, кызыл булчунар бар, оларга чаш солунары болгаш журналдарын үргүлчү тып ап болур. Хову суурларынын чуртагылары радио дамчыгалажын үргүлчү дыннап турар.

Кижилерин материалдык соугуургалынын принципни боттандырып турар чорук хой ажылынчын көндүрүшүгүнө уруг рольду ойноп турар. Мында азылдын азылдан турар колхозчуларын болгаш совохо-чарык азыл-агыларынчын күш-ажылынчын канчаар бедик-биле үнелеп көрүп турарын көргүзүп турар хой чикелтерин көргүзүп болур. Бо чылын Грозный совохо-чарык уруг хойжуу Германсенкоунун бригадалык дүк кыргыздагы планын ажыр күтөскөн, малдын чаш төдүн хей-биле камгалап алган дөш азыл-төлөвүрүнч азылдан турар 27 муң рубльдин шаандалын алган. Наурус районуун Сталин атыг колхозунда уугу хойжу Лазеревтин бригадалык немелде төдөрү бугаар 178 килограмм дүктү, 80 хураганнарын болгаш азыл-биле 2,5 муң хире рубльди санап берген.

Коммунист партиянын көдө ажылагыч айтырларынын талазы-биле шийтирилгенге сорук кирген областын хойжулары 1956 чылда чаш-чаш чедикшиктерин чедип алдынын шийтирилгеннер. Олар келер чылын колхозтарда хой бүтүрүшкөн азыр дүк кыргыздагы 5 килограммдан өвөс чедирер, совохо-чарык — 6 килограмм чедирер дөш социалисттиг чарышты калбартын чоруда берген. Областка ништин-биле азыл-агыч дүктүн 100 гектар бүтүрүшкөн 250 килограммдан өвөс өвөс дүктү азыр чүс төрүтү хой бүтүрүшкөн 120 хураганнарын өстүрер деп сорулга салдынган.

...Ховунуң арыг хаттары моторларынчын үнерин чедирер эккен турар. Уугу тууду шашу бедик хавактын кырылдан кестүп турар. Экскаваторлар, бульдозерлер черин чаш тыртып турары ийден, орустан автомашиналар шугуап турар. Бо болза, Согуу Кавказга эң уугу сугтарыга туугу — Терек-Кумуң сугтарыга каналынын туугу тур. Канаалың орту шугуму шапкын сугтул Теректен согу чүчкө хей километр шейди чоруткан. Чөөкү чылдарда ол, Ногайнын бүгү ховуларын таварып, Бума хемге чедер болгаш сугтарыга шетемалары калбарган турар. Чүгө Грозный областка безин Терек ховун суу ийи миллион азыг гектар хову зонасын сугтарар.

«Череленне буруну» совохоуну уугу хойжуу, Социалисттиг Күш-ажылынч Маалары Ярибай Абдукадымовтун сорук киржикчи-биле чугаалап турары болза: бо канал бистин мурнууска уугу перспективаларын азылдын берип турар. Суг Затеречьени чаартып, Бо хову дөдөмөгө хой-хей чаш өөр хойлар тыптып келди!

Кандаачал, элесиниг ордугамка тараа үнүп келген, чүдүлүг снгенер чөкөчөтүп турар хун ырак өвөс. Мычаарда алдын дүктүн крайы—Ногайның ховулары улам байлактыг, элекшидинг болган турар.

В. КОРИЛОВ.

Афганистанның Премьер-Министрининг пардалга конференциязы

БАБУЛ. Кабул радиосунун дыннаканы болза, совет удурутчуларынын Афганистанга баралган чорамнын болгаш оларнын-биле ужуражышкын үезинде найыралды харызааларын быжыгаарынын үндөшүн салдынган, бо болза, ийи чуртун аразында экономиктиг харызааларын калбартырынын магадлыны болур деп Афганистаннын Премьер-Министри Мухамед Дауд пардалга конференцияга делегация.

Бо делегациянын сонунда Премьер-Министр апаз салган элөөн каш айтырларга ылашты Афганистанга чөшкынни тысымын болган ону сайгарынын талазы-биле айтырларынын харылаан.

Совет удурутчулар-биле чугаалажышкынар үезинде дайын байдалыга хамааржыр айтырларынын чугаалаашкан деп Премьер-Министр демдеглөөн.

Пуштунистан дугайында айтырдыг афган чазактыг өвөс турар тургузуну талазы-биле Премьер-Министрининг чугаалааны: «Бо чурттуу чоунга каймын таарымчалык болур болур, күрүнө тургузунунын мынд хевирин шылып азыр арганы тысымын турарын Афганистан орданын турар. Пуштунистан дугайында Афганистан болуучу үез-болушкан кажаа-даа, кымдан-даа чажырбаан болгаш бо айтыр Афганистан биле Пакистаннын аразында найыралдык шийтирилгенге турарын күзөп турар».

«Пуштунистан дугайында айтырдыг совет баштыкчылар-биле чугаалажышкынарнын үндөшүн болуп турбаан. Бир өвөс бо чугаалажышкынар чоруп турган үеде Пуштунистан дугайында айтырнын хамаарыштыр чугаалаашкан-даа болуусу манаа кайтамчытыг чүс чок, чөп дээрге бо азылгыч айтырнын чогу мурунда Афганистанга чораш бистин аныктеривис шунтугу чугаалажын турган» деп Мухамед Дауд айтыган.

Премьер-Министр Даудтун түнделени чугаалааны: «Афганистан шериг блокадына каттыжарын күзөвейн турар. Чурттуу чазактыг тургузарынын сорулгаларын боттандырынга Афганистан тайбынын болгаш иржым чорукту күзөп турар, ынакчан нейтралитетти чурттуу бурунгаар дөдөшөгөне эки орус деп санап турар».

(СЭТА).

Совет чазактын Неруга бедик көдө-агы бергени машиналарын дамчыдып бергени

ДЕЛН. Индиянын Премьер-Министри Джавахарлал Неру Совет Эвилелинге чоруп турда анаа Совет чазактын бедик кылдыр бергени көдө азыл-агы машиналарын дамчыдып бергенин буудалы Деделе төп трактор станциясыга дүп болган. Белектерин СССР-нин Индиала элчини М. А. Меньшиков дамчыдып берген.

«ДТ-54» деп тракторун, «Сталинец-6» комбайнын, тракторун үш саялажыларын, ийи култиваторларын, беш көрүстүг трактор алдынын, трактор ширинини Неруга дамчыдып берген.

Индия биле Совет Эвилелинин аразында найыралдык болган кады азыл-агынын кезинде деп болуучу адыан ол белектер уакун Неру сеткилдик ханымыннан өөрүп четиргенни изерткен.

(СЭТА).

ССРЭ-де индий элчин К. П. Ш. Менондун көдө-агы

ДЕЛН. 21. «Хиндустан стандард» солунун билип турарын бугаар адырга, Индия Республиканын Премьер-Министри Дж. Неруну оон Совет Эвилелинге аян-чорунга үдө чорамын-биле бир дөмей СССР-нин Министрлер Чөвүлөсинин Даргазы Н. А. Булганинын болгаш СССР-нин Дөдө Советинин Президиум кежигүчү Н. С. Хрущевту оларнын Индияге аян-чорунга үдөри менө конуч-ла аас-кежики болду деп Совет Эвилелинде индий элчин К. П. Ш. Менон Кошматорга делегация.

Ийи аян-чоруктары дөдөшөшкөн, боттарынын онза укур-уткалынын талазы-биле олар каймын-даа бир деп болуу турарлар деп Менон чугаалаан.

Совет удурутчуларынын аян-чорунун үр-чүдөлдери чүгө эки чагай болган турар деп Менон база делегация.

(СЭТА).

Моол Улус Республика-биле Индиянын дипломаттыг харылааларын тургузар деп турарынын дугайында индий солунун бижип турары

ДЕЛН. Индий чазак Моол Улус Республика-биле дипломаттыг харылааларын тургузар деп турарынын дугайын улаас шуут чарлар деп турары билдингир апарган деп «Хиндустан таймс» солун бижээн.

Индиянын Бидатта элчини Р. К. Неру чамлык үениң иштинде Моол Арат Республикага база элчин болуп дапкырлар.

(СЭТА).

Чанкайшичи бөлүктүн үүлгедиглеринге моол улус удурланып турар

УЛАН-БАТОР. Каттышкан Нацпарл Организациязын Моол Улус Республиканы кирип алырына шакты болган чанкайшичилерин үтүдүлөшкүнүн үүлгедиглерин моол улус кармап турар. Хей санын митингилер болгаш хурадалар бүгү чуртта эртин турар, оон киржикчилери кылат улусту өвөс, харын чүгө бо бөлүктү төдөлөшүрүп чанкайшичи бөлүктү төдөлөшкүнүн КНО-дан үндүр сымбарын шийтирилди-биле неген турар. Ийи митингилер Улан-Баторунун, Чойбалсаннын, Бодонун, Сайн-Шанданын болгаш өске-даа хойрааларын үтүдүрүп турар. Чөп дээрге черлеринге, база ол ышкан көдө азыл-агы каттыжышкынарныга база кураажыл-агыларга болулаан.

Наыйлаа хей кижилг митингте республикада эң уугу хөмүр чаш башебиктин шахтерлары Совет Эвилелинин агаалык санын-биле 16 күрүнени КНО-га кирип алганын боттарынын чугааларына байыр чедирбешкан, чанкайшичилеринг бужар-бак үүлгедиглеринин дугайында хоразан сеткил-сагышын изерлеп турганнар.

Улан-Баторнун башкы институтунга чөөкө чаш болган митингте 600 азыл студенттер чыгыпкан. Аспирант Лубсан-дегенит митингге чугаалааны: «Чан Кай-шичин бужар-бак бөдүтүнчү бистин хамаарышпас хостуг күрүнөвиске уугу чорудуп турар бужар-бак хиринг хон-үндүлдери бистин чуртувустун азылчын чованарынчын килендишкынни хаймыдырып турар».

Улан-Баторда Чойбалсан атыг үлөтүр

(СЭТА).

Индонезиянын тургузукчу хуралынын сонгулдалары

ДЖАКАРТА. Индонезиянын тургузукчу хуралынын сонгулдаларынын дугайында бадылаашкынар санынын баштайгы мөдөлдөрин солунуна декабрь 21-де чарлап үндүргөн. Ява ортулуста национал партия беш миллион азыл бадылаашкынар; коммунист партия 4 миллион 345 муң бадылаашкынар; нахалуу улума—4 миллион азыл; машуны—2370 муң бадылаашкынар алган. Иянын уугу-уугу темер—Джокьякартада, Сурабагада, Семаранга, Сурабада, Магеланга коммунист бирги черде чоруп турарлар.

Коммунист партиянын чедип алган чедикшиктеринге холбаштыр, Индонезиянын Коммунист партиянын чигинге секретары Айдит тускай делегация кылган, ол делегация-биле сонгулчуларынчын бузурашкын дөш ТК-нын болгаш бүтү Коммунист партиянын мурундан оларга ийи-биле өөрүп четиргенни изерткен.

(СЭТА).

Иорданияда байдал

НЬЮ-ЙОРК. Аммандан Ассошайтед Пресс агентелинин корреспондентинин дамчыдып турары болза, Иорданиянын чаш чазанын чактыны Ибрагим Халим оон чазак турар болган ужурунда дагы кырындар-биле каңдыг-даа пактыга азы керөөгө каттышпас деп декабрь 21-де делегация.

«Бистин чазавыс түр назак болуп турар ужурунда кандыг бир политиктиг айтырнын бербес, кандыг бир чаш керөөрүзү хүдээлгелер-биле болуп холбаштырбас аларын чарлап тур бис» деп Халим тускай делегацияга делегация.

Премьер-Министринг бо делегациядан илереп турары болза, оон чазак багдал пактымынга кирбес болгаш бо айтыр».

(СЭТА).

Кипр айтырнын талазы-биле Даллестин делегациянын дугайын грек солунун бижээни

АФНИ. «Авги» солунунун бижип турары-биле адырга, Кипрге хамаарыштыр алган планын хүдөө алдынын грек чазактын Даллест Парижге тура негөөн; ол планынчын уткамы болза, кипр улустун бот баш мининг эргезин дугайында айтырдыгы алган чазактын бөдү шийтирээр болуп турар. Алган санады хүдөө алдынын чөп хүрээ-шактын эрге-чатырларын грек чазак албады деп, база ук чазак Турция-биле найыралдыг харылааларын дондоран катан тургусун деп Даллест негөөн.

Солунунчын ийи дымнадыларынга холбаштыр «Чадгыс-азай демократтыг чөөн үзөдиг партиянын» төдөлөшкүнүн Пассалиде моон адында делегация кылган: мөдөлөр чоруктуң төчүзү салдынган. Бипр болгаш грек улустарын чазактын чажырып турганы бүгү-ле чүдүлө сойла-ландыган. Кипр ай